

ลูกเสือสำรอง : กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม Scout Reserve: The activities to promote Social Responsibility

สุธีร์ เครือวรรณ*

Suthee Khruewan

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ต้องการนำเสนอกิจกรรมลูกเสือสำรองที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน โดยเริ่มจากการมีความรับผิดชอบต่อตนเองในเบื้องต้น การรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติตนให้เหมาะสม รวมทั้งจิตสำนึกในการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม กิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของลูกเสือสำรอง เช่น การปลูกฝังหลักธรรมทางศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชน การสอนให้มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และรักประเทศชาติของตน การยอมรับและให้ความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติและยึดมั่นในคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ

คำสำคัญ: ลูกเสือสำรอง, กิจกรรม, ความรับผิดชอบต่อสังคม.

Abstract

This article aims to present the activities of the scout reserve to promote social responsibility which starts from self-responsibility, do one's duty and behave properly as well as awareness of creating benefits for society. The scout reserve's activities to encourage social responsibility are; instilling the religious principles in children and youth, loyal to the King and love their country, acceptance and respect for others honor and

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: surachaihongtrakool@gmail.com

dignity, self-responsibility and social responsibility as well as upholds the scout reserve's vows and rules.

Keywords: Scout Reserve, Activities, Social Responsibility.

บทนำ

โครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีแนวทางให้มีการพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างครบวงจรนับแต่ได้ศึกษาให้มีการวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ (กรมวิชาการ, 2551) กิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายพัฒนาผู้เรียน เมื่อจะดำเนินกิจกรรมดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ จึงต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพด้วย ดังในงานของสุรีย์ บุญรักษา (2552) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาสำคัญในการบริหารกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียน ได้แก่ ความจำกัดของงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียน ความใส่ใจของครูต่อการจัดกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียน และความจำกัดของงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือและลูกเสือ ความรับผิดชอบ เป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง ความรู้สึกรับผิดชอบ เป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริต การที่บุคคลมีลักษณะความรับผิดชอบ จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น สงบสุข นอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งนักเรียนเป็นบุคลากรสำคัญที่จะจบการศึกษาออกไปเพื่อเป็นทำหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนเริ่มตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน วัยเด็ก วัยรุ่นจนกระทั่งวัยผู้ใหญ่ ให้เจริญเติบโตขึ้นมาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทุกด้านทั้งด้านสติ ปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม โดยพัฒนาการด้านสติปัญญาสมองทำหน้าที่ด้านการคิด ร่างกายทำหน้าที่ด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้และการใช้เหตุผลที่เป็นระบบจิตใจ อารมณ์ สังคมทำหน้าที่ในการปรับตัวจากกระบวนการเรียนรู้วิชาการหลากหลายสาขา เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่สมบูรณ์มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้ความสามารถไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันให้อยู่รอดในสังคมแวดล้อม ที่มีการ

ปรับเปลี่ยนตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2553, 39)

ทั้งนี้ ความรับผิดชอบ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อนักเรียนทุกคนเพราะการที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การเรียนของตนเป็นสำคัญเพราะนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ย่อมทำงานทุกอย่างตามเป้าหมายได้ทันเวลา เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรวมถึงการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นอีกด้วย แต่ถ้าขาดความรับผิดชอบแล้วจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ และยังขาดความเชื่อถือจากคนอื่นด้วย จึงกล่าวได้ว่าความรับผิดชอบมีความสำคัญและควรปลูกฝังให้กับแก่นักเรียนทุกคน ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า ความรับผิดชอบทางการเรียนเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่สำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังให้นักเรียน เพื่อให้เป็นนักเรียนที่ดีและพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าคนดีและคนเก่งซึ่งเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสูงที่จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงได้ต้องเคารพกฎหมาย ทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบสูง และรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ยังได้กำหนดให้มีการการพัฒนาเยาวชนไว้หลายด้านที่สำคัญด้านหนึ่งคือ ให้มีความรับผิดชอบสูงทั้งในการเรียนและการทำงาน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนให้มากที่สุดเพื่อประสบความสำเร็จในการเรียนอาชีพการงานในอนาคตต่อไป โดยกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นกิจกรรมสำคัญในรายวิชาลูกเสือสำรองให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีประเด็นที่น่าสนใจนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับลูกเสือสำรอง

ลูกเสือสำรองมีชื่อในภาษาอังกฤษที่แปลว่า “ลูกหมาป่า” หมายถึง หมาป่าที่มีอายุน้อย ส่วนคำว่า “ลูกเสือ” หมายถึงนักสอดแนมและเป็นผู้พิสูจน์ตัวเองว่าเป็นคนเก่งที่สุดจนได้รับ ฉายาว่า “หมาป่า” ลูกเสือเด็ก ๆ จึงได้ชื่อว่า “ลูกหมาป่า” เราเรียกว่า “ลูกเสือสำรอง”

ลอร์ด เบเดน โพเอลล์ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า “บี.พี.” แห่งกิลเวลล์ เป็นผู้ให้กำเนิดการลูกเสือ วงการลูกเสือโดยทั่วไปถือว่าการที่ บี.พี. นำเด็กไปทดลองอยู่ค่ายพักแรมที่เกาะบราวน์ซี เมื่อปี ค.ศ.1907 (พ.ศ.2450) เป็นการเริ่มต้นของการลูกเสือโลก จึงบันดาลให้เกิดลูกเสือสามัญและเพื่อเป็นการวางรากฐานกิจการลูกเสือในจิตใจของเด็กตั้งแต่เยาว์วัย บี.พี. จึงได้จัดตั้งกองลูกเสือสำรองขึ้นเมื่อ ค.ศ.1916(พ.ศ.2459) โดยรับ

เด็กตั้งแต่อายุ 8 ขวบขึ้นไปการฝึกอบรมให้ลูกเสือสำรองรู้จักปรับตัวเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย โดยให้เริ่มเรียนรู้จากการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม โดยร่วมมือทำงานในกองลูกเสือสำรองซึ่งเรียกว่า “แพ็ค” ลอร์ด เบเดน โพเอลล์ นำนายาเยื่องป่าดงพงพีของริดยาร์ด คิปลิง มาเล่าให้เด็กฟังเป็นอุทาหรณ์เพื่อให้เด็กรู้จักคิด รู้จักเชื่อฟังผู้ใหญ่ และรู้หน้าที่ของตนเอง สำหรับประเทศไทย ได้จัดตั้งกองลูกเสือสำรองขึ้นเป็นกองแรก เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2501 (ศราวุธ เชื้อนคำ, 2564)

ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานกำเนิดเสือป่าได้ 2 เดือน ซึ่งในระยเวลานั้นกิจการเสือป่าได้ดำเนินไปอย่างเป็นที่พอพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง เห็นได้จากการเพิ่มจำนวนสมาชิกของเสือป่าที่มากขึ้น และกิจการเสือป่าถูกจำแนกออกไปเป็นกองเสือป่าประเภทต่างๆ อีกมาก แม้จะทรงพอพระราชหฤทัยเพียงใด พระองค์ก็ไม่เคยที่จะยุติในพระราชดำริที่จะเป็นประโยชน์ ต่อประเทศชาติ ด้วยพระองค์ทรงเห็นว่ากิจการเสือป่านั้นแม้จะประสบผลสำเร็จเพียงใด แต่สมาชิกรุ่นเป็นผู้ใหญ่แต่ฝ่ายเดียว ทั้ง ๆ ที่บ้านเมืองนั้นประกอบด้วยพลเมืองหลายช่วงวัย เด็กผู้ชายทั้งหลายก็เป็นผู้ที่สมควรจะได้รับการฝึกฝน และปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติไปพร้อมๆ กับการฝึกฝนให้มีความรู้ และทักษะในทางเสือป่าด้วย เพื่อว่าในอนาคตเมื่อเติบโตขึ้นจะได้ประพฤติตัวให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเกิดเมืองนอน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พุทธศักราช 2468 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับราชการต่อจาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ โดยทรงรับตำแหน่งเป็น นายกสภการกรมการกลางลูกเสือ ซึ่งมีหน้าที่กำหนดนโยบาย และอนุมัติงบประมาณ ทรงโปรดเกล้าให้คัดเลือกนักเรียน 2 คน เข้าร่วมประชุมในเรื่องเกี่ยวกับลูกเสือรุ่นใหญ่ ที่ประเทศอังกฤษ คือ นายปุ่น มีไผ่แก้ว และ นายประเวศ จันทนียิงยง

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 มีปรากฏการณ์สำคัญของกิจการลูกเสือที่ต้องจารึกไว้คือ 1) การมีตราสัญลักษณ์ประจำคณะลูกเสือเป็นครั้งแรก เพื่อให้เข้ากับหลักสากลที่ลูกเสือทั่วโลกต่างก็มีตราสัญลักษณ์ของตนเองทั้งสิ้น โดยใช้สัญลักษณ์ลูกเสือโลก คือรูป เฟอร์ เดอ ลีร์ ประกอบกับรูปหน้าเสือ มีอักษรจารึกด้านล่างว่า เสียชีพอย่าเสียสัตย์ 2) มีการออกพระราชบัญญัติลูกเสือขึ้นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2482 ที่กำหนดให้คณะลูกเสือแห่งชาติมีสถานะเป็นนิติบุคคล จากนั้นมีการโอนทรัพย์สินเดิมของกิจการเสือป่าให้เป็นทรัพย์สินของคณะลูกเสือแห่งชาติ 3) ภาวะชงกันทางการเมืองระดับโลก ในระหว่าง พ.ศ. 2479 โดยปกติจะมีการจัดงานวันกำเนิดลูกเสือที่กำหนดให้จัดมีขึ้นในทุกวันที่ 1 กรกฎาคม แต่ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว จึงได้มีการ

จัดสร้างพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อเป็นอนุสรณ์สถาน และเพื่อเทิดพระเกียรติและประดิษฐานไว้ที่หน้าสวนลุมพินีดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

จนกระทั่งรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ที่ทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 พระองค์ทรงปฏิบัติราชการกิจในฐานะกษัตริย์ ในหลายๆ ด้าน กิจการลูกเสือเป็นกิจการที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ได้รับการฟื้นฟูหลังจากการขึ้นครองราชย์ โดยมีการออกเป็นพระราชบัญญัติ ใน พ.ศ.2490 ในรัฐบาลของนายปรีดี พนมยงค์ (ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติ พ.ศ.2482) แต่มีบทบัญญัติเพิ่มเข้ามาให้พระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์คณะลูกเสือแห่งชาติ จากสภาพดังกล่าวทำให้ลูกเสือกลับมามีบทบาทในสังคมอีกครั้ง พร้อมกันนั้นในขณะที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมาร รัชกาลที่ 9 ทรงพระเยาว์ ได้ทรงโปรดกิจกรรม “ลูกเสือ” เนื่องด้วยได้ออกกำลังกาย ทั้งเป็นจุดเชื่อมนำไปสู่การตัดสินใจศึกษาวิชาทหารจากสถาบันชั้นนำ จนได้รับการยกย่องในระดับสากล” (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2564)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

2.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ความรับผิดชอบ คือการยอมรับรู้แล้วกระทำตอบสนองด้วยความสมัครใจต่อสิ่งที่ต้องกระทำในฐานะที่เป็นหน้าที่ของตน ไม่ใช่เพียงแค่ว่าคิดหรือรับอยู่ในใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2551, 376)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2553, 59-67) กล่าวถึงความรับผิดชอบว่า เกิดจากความสำนึกมีความตระหนักรู้ในหน้าที่และคิดจะหาหนทางที่อย่างสมบูรณ์ด้วยความเต็มใจ ความรับผิดชอบหมายถึง การแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียน ทั้งในส่วนที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. เอาใจใส่และเพียรพยายามในการทำงาน
2. ยอมรับในการกระทำของตนเอง
3. ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
4. รู้จักหน้าที่และทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
5. ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและรักษาสีทธิของตนเอง
6. ตรงต่อเวลา

7. เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์
8. ดูแลรักษาส่วนรวมเสมือนเป็นของตน
9. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, 944) ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า หมายถึงยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรืออยู่ในความดูแลของตน

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึงความสนใจความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น หน่วยศึกษานิเทศก์ ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่าหมายถึง การมีความมุ่งหมายตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายยอมรับผลการกระทำนั้นและพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจำแนกความรับผิดชอบไว้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน 2) ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา 3) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, 8)

ก่อ สวัสดิ์พานิช (2551, 54) เสนอเป็นแนวคิดที่ว่า ความรับผิดชอบเป็นการควบคุมตัวเองให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้รวมไปถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้ถูกต้องตามเกณฑ์ด้วย คนที่มีความรับผิดชอบย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือของคนคุณสมบัติด้านความรับผิดชอบจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความสัมพันธอันดีของมนุษย์ นอกจากนี้ จำเนียร ชวงโชติ และคนอื่นๆ (2551, 5) เสริมประเด็นในเรื่องเดียวกันว่า ความรับผิดชอบเป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคล ซึ่งผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่นทำตามหน้าที่ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต โดย Opkin ได้เสนอไว้ว่า การเลือกทำงานแล้วรับผลจากการกระทำนั้นจัดเป็นความผิดชอบที่จะพึงดำเนินการและเกิดขึ้น (Opkin, 2007, 151)

Glasser (2005, p. 13) ได้ให้นิยามความหมายของความรับผิดชอบไว้คือ การที่บุคคลมีความสามารถตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่ขัดขวางต่อสิทธิและความต้องการของบุคคลอื่นจากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าความรับผิดชอบ คือ ความตั้งใจเอาใจใส่ในการเรียนและการปฏิบัติหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความมานะพยายามด้วยความเอาใจใส่เพื่อให้งานนั้นสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหมายเอาไว้ และทำให้เสร็จทันเวลาตามที่นัดหมายเอาไว้ พร้อมทั้งยอมรับในผลงานของตนเองทั้งที่ดีและไม่ดี และนำมาแก้ไขเพื่อให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Glasser, 2005, 13)

2.2 ลักษณะของความรับผิดชอบ

พระเมธีธรรมาภรณ์ กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบว่า มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ 2) ไม่ละทิ้งหน้าที่ 3) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่

กรมการศาสนา กล่าวว่าบุคคลที่มีความรับผิดชอบประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. ซื่อตรงต่อหน้าที่
2. สำนึกรู้สึกรับผิดชอบต่อภาวะและฐานะของตน
3. รู้จักวางแผนและทำงานอย่างมีระบบ
4. มุ่งมั่น ในวิชาความรู้และความสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานทุกประการ
5. ยอมรับผลสำเร็จและความล้มเหลวแห่งการกระทำในการปฏิบัติงานที่ทุก

อย่าง

6. พยายามปรับปรุงแก้ไขหน้าที่การงานที่บกพร่องให้สมบูรณ์
7. พยายามปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จเรียบร้อย รวดเร็ว ด้วยความเต็มใจ

และจริงใจ

กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความสำคัญแก่คุณลักษณะของความรับผิดชอบด้านการเรียนและได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายสำคัญข้อหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาโดยระบุขอบข่ายพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบของเด็กนักเรียนไว้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ มีวินัยในตนเอง มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค รู้จักหน้าที่ ปฏิบัติตามหน้าที่อย่างเคร่งครัดมีความเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้ผลการเรียนดีขึ้นเรื่อย ๆ (กรมการศาสนา กองศาสนศึกษา, 2551, 42-43)

2.3 ประเภทของความรับผิดชอบ

กรมการศาสนา (2551, 42-43) ร่วมกับคณะกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยมของกลุ่มนักบริหารกลุ่มสื่อสารมวลชน กลุ่มสมาคมมูลนิธิ และกลุ่มพัฒนากำลังคน โดยได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 3 ประเภท (1) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึงการสำนึกในหน้าที่และมีบทบาทต่อตนเอง สำนึกในหน้าที่และบทบาทของตนเองโดยปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงด้วยความสามารถของตนเอง มีการวางแผนในการทำงาน เข้าใจแผนงาน และปฏิบัติตามแผนงานจนงานสำเร็จตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนั้นต้องยอมรับในผลการกระทำของตนและยินดีหาวิธีแก้ไขถ้า

หากมีข้อบกพร่องและทำงานให้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด (2) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง รู้จักตระหนักถึงหน้าที่ของตนในครอบครัวปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทเพื่อความผาสุกของครอบครัว ร่วมกิจกรรมของครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสุขความเจริญ

(3) ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม และปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม รู้จักเสียสละหน้าที่ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ปฏิบัติตนตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม

การศึกษาแนวทางการสร้างความรับผิดชอบสังคม ตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาซึ่งมี 4 ด้าน (กรมสามัญศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, 2551, 62-69) คือ 1) ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่นัดหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าเมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าผิดแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ 2) ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์เกียรติยศชื่อเสียงของสถานศึกษาช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนฝาผนังห้องเรียน ห้องน้ำแต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อยไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนเมื่อเขาเหล่านั้นสำคัญผิดที่จะส่งให้โรงเรียนเสื่อมเสียเกียรติ ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนเช่นเป็นนักกีฬาแต่คำขวัญ เรียงความ และอื่น ๆ 3) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตนและรู้จักแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัวช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกไม่เข้าใจกันช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้านและอื่นๆ 4) ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม

พุทธทาสภิกขุ (2551, 378) อธิบายว่า การทำงานแบบใดๆ โดยไม่รู้สีกตัว มีระดับมากน้อยแตกต่างกัน คนที่ทำงานด้วยความพอใจ ขยันขันแข็ง เอาใจใส่ใคร่ครวญ อยู่เช่นนั้น เรียกว่า มีอิทธิบาท 4 ประการ มีการปฏิบัติโดยไม่ได้ตั้งตัว ซึ่งอิทธิบาททั้ง 4 ประการนี้ ถ้าปฏิบัติได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม ย่อมที่จะประสบความสำเร็จดังประสงค์

จากแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมในเบื้องต้นสะท้อนให้เห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเริ่มจากการมีความรับผิดชอบต่อตนเองในเบื้องต้นก่อนเริ่มจากการรู้จักสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตนเองโดยปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงด้วยความสามารถของตนเอง รู้จักตระหนักถึงหน้าที่ของตนในครอบครัวปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทเพื่อความผาสุกของครอบครัว รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม และปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม

3.ลูกเสือสำรอง: กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม

กิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ที่ปฏิบัติด้วยตนเอง ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ – เนตรนารี โครงการ ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์ สำคัญ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 2) เพื่อฝึกภาวะผู้นำให้แก่ นักเรียน กล้าคิด กล้าทำ และ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง 3) เพื่อให้ นักเรียนรู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม และเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมและอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

กระบวนการลูกเสือ เป็นกลไกในการพัฒนาเยาวชน ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาฝึกอบรมเด็กให้เป็นพลเมืองดี มีความเชื่อต่อระบบชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติและศาสนาแต่อย่างใด

กระบวนการลูกเสือ มีหลักการสำคัญ 5 ประการ โดยสรุปคือยึดหลักศาสนาที่ตนเองนับถือ เสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม ยึดมั่นในระบบสถาบันพระมหากษัตริย์ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมประเทศชาติ เป็นต้น

ขอบข่ายกิจกรรมลูกเสือสำรอง

กิจกรรมลูกเสือสำรองเป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันให้รู้จักเสียสละ และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และวิถีชีวิตตามระบบประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมลูกเสือสำรองให้เป็นไปตามข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ

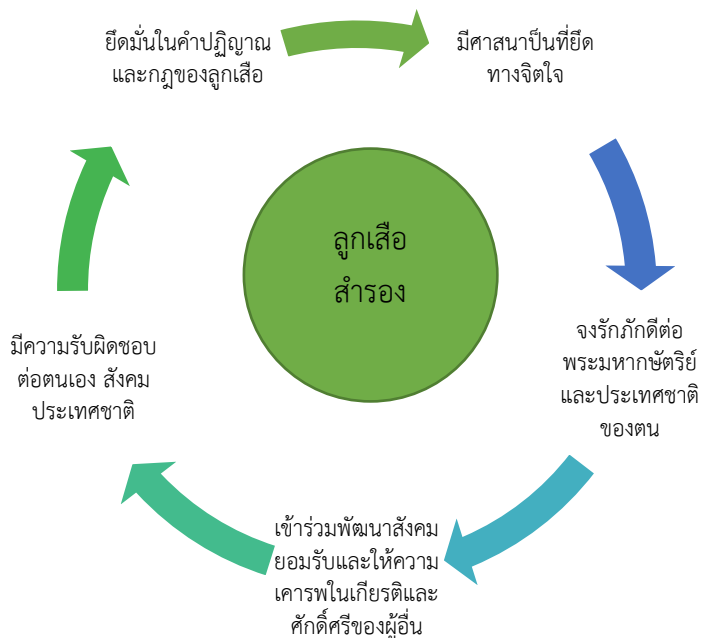
ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดหลักสูตรออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ลูกเสือสำรอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ได้แก่ เตรียมลูกเสือสำรอง และดาวดวงที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดาวดวงที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ดาวดวงที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. ลูกเสือสามัญ เนตรนารี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ได้แก่ ลูกเสือสามัญ เนตรนารีตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ลูกเสือสามัญ เนตรนารีโท ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ลูกเสือสามัญ เนตรนารี เอก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี, 2564)

องค์ความรู้จากการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับลูกเสือสำรอง: กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

ภาพที่ 1 ลูกเสือสำรอง : กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม
(ที่มา: ผู้เขียน)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึง กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของ ลูกเสือสำรองโดยกิจกรรมลูกเสือสำรองส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีศาสนาเป็นที่ยึดทาง จิตใจ จงรักภักดีต่อศาสนาที่ตนเองนับถือ และพึงปฏิบัติศาสนกิจด้วยความจริงใจ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และประเทศชาติของตน พร้อมด้วยการส่งเสริมและ สนับสนุนสันติสุข และสันติภาพ ความเข้าใจที่ดีต่อกันและกัน และความร่วมมือซึ่งกัน และกัน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เข้าร่วมพัฒนาสังคม ยอมรับ และให้ความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และเพื่อนมนุษย์ทุกคน รวมทั้ง ธรรมชาติ และสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่องและรับผิดชอบต่อสังคมประเทศชาติ ลูกเสือทุกคนต้องยึดมั่นในคำปฏิญาณและ กฎของลูกเสือ

บทสรุป

ความรับผิดชอบต่อสังคมเริ่มจากการมีความรับผิดชอบต่อตนเองในเบื้องต้น ก่อนเริ่มจากการรู้จักสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตนเองโดยปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ ลุล่วงด้วยความสามารถของตนเอง รู้จักตระหนักถึงหน้าที่ของตนในครอบครัวปฏิบัติตน ให้เหมาะสมกับบทบาทเพื่อความผาสุกของครอบครัว รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มี ต่อสังคม และปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม กิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของลูกเสือสำรองส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมี ศาสนาเป็นที่ยึดทางจิตใจ จงรักภักดีต่อศาสนาที่ตนเองนับถือ และพึงปฏิบัติศาสนกิจ ด้วยความจริงใจ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และประเทศชาติของตน พร้อมด้วยการ ส่งเสริมและสนับสนุนสันติสุข และสันติภาพ ความเข้าใจที่ดีต่อกันและกัน และความ ร่วมมือซึ่งกันและกัน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เข้าร่วมพัฒนา สังคม ยอมรับและให้ความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และเพื่อนมนุษย์ทุกคน รวมทั้งธรรมชาติ และสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องและรับผิดชอบต่อสังคมประเทศชาติ ลูกเสือทุกคนต้องยึดมั่นในคำ ปฏิญาณและกฎของลูกเสือ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กองศาสนาศึกษา. (2551). *แผนแนวทางการปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ และการปฏิบัติตามค่านิยม 5 ประการ*. ม.ป.พ.
- กรมวิชาการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: หลักสูตรกลางดพรว.
- กรมสามัญศึกษา หนวยศึกษานิตศก. (2551). *ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้าง ค่านิยมพื้นฐานเรื่อง ความรับผิดชอบ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จงเจริญการ พิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทย ด้านการควบคุมตนเองได้และความรับผิดชอบ*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: โรง พิมพ์คุรุสภา ลาดพรว.
- ก่อ สวัสดิ์พานิช. (2551). *วัยรุ่นและการปรับปรุงบุคลิกภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2553). *หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ. 5 ปี)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ครูศราวุธ เชื้อนคำ. (2564). *ประวัติความเป็นมาของลูกเสือสำรอง*. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564. จาก <http://www.krutujao.com/data/187.scout%20samlong.htm>.
- จำเนียร ชวงโชติ และคนอื่นๆ. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2553). *พุทธศาสนากับปรัชญา*. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2551). *การเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: บริษัทนาน มีบุ๊คพับลิเคชัน จำกัด.
- โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี. (2564). *โรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่ชลบุรี*. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564. จาก <https://academicmmc.wordpress.com/>
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2564). *สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2564. จาก <https://www.scoutthailand.org/pages/thaiscout-type.php>

สุรีย์ บุญรักษา. (2552). *ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียน
สังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ชลบุรี:
มหาวิทยาลัยบูรพา.

Glasser, W., (2005). *Reality Therapy A new approach to psychotherapy*.
New York: Harper and Row.

Opkin, M. (2007). *Active Parenting*. San Francisco: Harper and Row.